

til »en meget sød, lækker og sund spise« (1798; 12), og landøkonomiske skribenter mente, at det burde dyrkes, især til heste – »hvilket dog er forbundet med vanskelighed, da det kun gror frodigt, hvor der er stående vand« (3, 4). Af samme årsag gav det forslag, at Industriselskabet i Lollands stift og Det kgl. Landhusholdningsselskab med præmier skulle opmuntre til mannagræsavl, ikke noget resultat (20).

Frøene tjener i naturen som næring for ænder o.a. fugle samt fisk, bl.a. foreller, men er også et fortræffeligt husdyrfoder, som med begærlighed ædes af gæs, høns, kvæg og svin (21). Græsset kunne slås flere gange under vandet og bruges som staldfoder (22). Avnerne o.a. rester fra grynstampningen egner sig til fedning af svin og kapuner (7). »Giver man kreaturer, af hvilke man får mælk, mannagryn at æde, så får mælken en meget behagelig smag og er tjenlig til at lave de fineste oste af«, og avnerne blandet med bærme til svin gør dem »ikke alene hurtigt fede, men flæsket er også ypperligt og man kan af sligt flæsk få lige så gode skinker som de vestfalske, især når man vil fodre svinene med selve mannakærnerne« (1838; 5).

Stråene af denne art og af Høj Sødgræs (*Glyceria maxima*) er i Jylland og på Fyn blevet brugt til kornbånd (23), af østfynske husmænd desuden til dække på kartoffelkuler (24).

Mannagrød er let fordøjelig og kan »blødgøre bugen« (1648; 25). Grynene står opført i farmakopeen 1772.

LITTERATUR: (1) 697 386,388; (2) 36 5,233f; (3) 739 1,1796,552f; (4) 398 1806,89; 189 1821,342; (5) 718 164f; (6) 546 7,1919,2; (7) 677 1758,129,131,388–95; (8) 696 1761,185 jf. 36 5,1769,233; (9) 728c 1, 249f,253; (10) 764 1,20,511f; (11) 764 2,12; (12) 924 1,1798,288; (13) 653 2,1802,180f; (14) 57b 2,82,703f; 718; (15) 880 1810,23; (16) 398 1821,102f; (17) 318b; (18) 57b 2,1806,703f; 825 100f; (19) 942 67f; (20) 189 1821,341–43; (21) 799 1775,41; 739 1,1796,552f; 398 1806,89; (22) 653 1802,2,779; 398 1821,102; (23) 739 1,1796,537; 398 1806,74; (24) 634 12164; (25) 697 388.

Svingel, *Festuca*

Svingel-slægten er bladrige topgræsser med parvise eller enkeltstillede topgrene og hvælvede småaks. Den meget alm. ENG-SVINGEL, *Festuca pratensis*, har 30–60 cm høje strå; KÆMPE-SVINGEL, *Festuca gigantea*, i lunde og krat bliver indtil 1.20 m og har meget lange, nikkende grene, mens RØD SVINGEL, *Festuca rubra*, ved grøfter

og på enge har krybende jordstængel og ofte rødlig top; STIVBLADET SVINGEL, *Festuca duriuscula*, på overdrev og tørre bakker er højere og stivere i bladene.

Svingel 1793ff er oprindelig navn til Giftig Rajgræs 1622ff (s. 89), af svinge = dingle (som følge af forgiftningen) (1). – Færøerne: *lundasina* (Rød Svingel), af *sina* = gammelt visstent græs; gror hvor lundi (søpapegøjen) yngler (2). Frøene af Stivbladet Svingel er et godt påfuglefoder og Kæmpe-Svingel »et ypperligt fodergræs for heste og hornkvæg«, men anses for at skade får (1796; 3).

Eng-Svingel blev først fra 1880'erne almindeligt dyrket i Danmark som kvægavlsgræs (4) og er fortsat hyppigt dyrket til græsning og høslæt.

Folk, som var blevet rasende, skulle have svingelkorn (denne planteslægt eller koriander? bd. 2) sat på brændevin (Skagen; 5). – Færøerne: børn som lider af tarmluft eller hård afføring skal have et vandudtræk af Rød Svingel. Man kan pådrage sig en kløende hudsygdom af at færdes i fjeld, hvor planten gror (6).

LITTERATUR: (1) 689 1,592; (2) 751 109 jf. 223; (3) 739 1,549,550f; (4) 191 2,286; (5) 161 1906/24: 1178; (6) 752 35,99.

Hejre, *Bromus*

RUG-HEJRE, *Bromus secalinus*, udvikler $\frac{1}{2}$ –1 meter høje, kraftige og glatte strå med store grønne småaks, som når de rystes i moden stand giver en ejendommelig raslen. BLØD HEJRE, *Bromus mollis*, er overalt tæt og dunblødt behåret, småaksene æg- eller lancetformede, mens AGER-HEJRE, *Bromus arvensis*, navnlig kendes på de tyndere topgrene og rødviolette eller hvidbrogede småaks.

Navnet *hejre* er fra 1561 brugt om disse og andre græsarter og beslægtet med norsk hagr = hestehår, rimeligvis fordi nogle hejrer har lange børsteagtige stakke; måske i stednavnet Hejrede 1374ff på Lolland; *garse* Bornholm 1755ff til skånsk gasse om hejrearter i korn.

RUGHEJRE 1767ff, planten har været et meget almindeligt og ondartet ukrudt i rug- og hvedemarken, men er nu yderst sjælden; *hareurt* o. 1700, *hejrehavre* 1793–1877, *rugsvingel* 1877–1914.

BLØD HEJRE 1793ff, *ladden hejre* 1688–1900, *havregræs* 1819ff, Jylland, Fyn; *dansk rajgræs*